

JUHÁSZ FERENC

Ki tilthatja az áldást?

Mihály! Mi már az alkonyatban járunk. Irreverzibilisen megyünk az alkonyat egyre mélyebb és egyre másabb téranyag-rétegeibe befelé. Nagy léptekkel, mint a gázlómadarak, járunk az alkonyat vastag, alvadva bőrizzó vértócsáiban, bíborarany és lila, indigófényes tömbjeiben. Nincs mód a visszafordulásra. Mintha egy gigászi pupillába lépnénk, s mennénk a látást közvetítő gömbtestben célirányosan a bíborfolt felé. Megy a porlandó. S aranyló levélként leválik róla a maradandó. Nem az árnyék. Mert az a test fénytakarása sötét sík kinövekedésünk. Velünk halandó. De mint a hulló falevél: tőlünk függetlenül. De nekünk, halandóknak nincs lehetőségünk a reverzibilitásra. Vannak ugyan szellemlenyűgöző, a képzeletabsztrakcióban, a matematikai gáttörésben varázslatos időelképzelések, időjelenségek, mint a tükörképvilág, a tachyonok, a feltételezett, a fénysebességnél gyorsabban mozgó elemi részecskék világa, ahol a lefékeződésben gyorsul fel a test mozgása. És van fizikailag bizonyítható időelágazás, időfa, anyagnagyobbodás az időgörbében. És a tükörképvilágban megfordul, átperdül a törvény. Az előre-módnak fordítottja lesz a tükörképvalóság. De mi az előre-időirány egyenesébe vagyunk szorítva. Mint régi tengerészlátszóként folyton előretolódva, kifelé növe: törpülünk vagy növekszünk halandóságunk egyre vékonyabb tokjában. Gyalogolunk szépen az alkonyatba. De micsoda fényes, világító, szín-fényekkel lángolva tobzódó, parádés, pompás alkonyat a tied: Schéner Mihály! Az ember száll, mint a kilótt nyílvevessző, nem ölni, de a halálba fúródni! És célba csapódása nem nagyobb tömegűvé átalakulás rezgőköd-állománya, mint bizonyos ősrészecskék összecsapódásakor, de a robbanás-páraoszlásból az iránytalan csönd. De micsoda színes, boldog teremtettség-zaj, elemi zene a tied, Barátom! Mint dzsungelnyi mindenféle madár részeg kiáltozása, éneke, füttye, kopogása, rikácsolása, bajusz alatti hajnali sikolya, rózsaszín, piros, kék, fehér. Mert az vagy, Mihály, dzsungelek madárbeszéde, hajnali hangözön, az anyag színes zenéje, teremtett világ! Itt állsz most életműved világhalmazá-

nak tetején, mint a testi lebegés a szellem mámorából teremtett anyag-
 köpenyű dolgok halmazatvégtelenén, ahogy Jézus az élő dolgokkal
 zsúfolt víz tetején, a mozgás bőrén állt mezítláb. És én merengve
 nézem öreg kezeid. Könnyet is mondhatnék. Nézem: dolgoz kezeid.
 Teremtő kezeid. Fáradt kezeid. Finom kezeid. A nyersanyagtól ráncos-
 ra, kéregzománcúra, hólyagosra, bütykösre gyűrődött kezeid. Világ-
 valósító kezeid. Mert mi minden lett, mi minden teremtődött kezeid
 által! Így tetted reverzibilissé a jövőt működéseddel. A lehetetlent
 valósággá visszafordítva. Így lettél tükrözöttből tükör. Jövő a múltból.
 Mi minden létező lett szorgalmas és szánakozó kezeidtől! Mese, varáz-
 lat, mítosz, ördögnyüzgés-lakta faodúszellem-molekulák, mint fatörzs
 korhadáskelyhében a vadméhek bozsgása, sík, egyenes, magas, szeletes,
 örvényes, szelvényes, kockás, négyzetes, festett és csiszolt és gyúrt.
 Organikus teremtés, szerves megvalósulás az előregázó időben.
 Az egymásból következő állapotok logikája szerves épülés. Ahogy
 a csöndből kicsírázik, szárat, ágat, elágazást, szétágazást növeszt, ki-
 virágozik, lombosodik az élő szövevény, a millió módozattal és alakkal
 szétosztódó világ. A kilátszó természet. Ami van. Vagy nincs. Van
 fizikus, aki azt mondja: nincs is az egész, csak történik az egész. Nem
 Isten az ember, hogy ezt megtudhatná egyszer. Ezért ember. És ez vele
 a szép. Ez az örök tudatlanság. Halandóság, mert tudatlanság. Schéner
 Mihály: játék és transzcendens merengés, babona és misztikus anyag-
 tűz-ráolvasás, virágos csacsi-ünnep, fülesek királya: rózsakoszorú-
 koronás, szakállas fejedelemöreg, mosoly, mint virágzó barackfaág
 a Szűzanya kezében, a csönd kezében tűzliliom, titokmester tétova
 dűnnyögésből, darázdörmögés-hangú botorkáló bánat, habos rózsas-
 nevetés, szüzek liliomkertje gyermeki ének, gyöngyvirágerdő kislány-
 koszorúja tavaszi kórus, a háborgás szívén fehéren harangozva és bó-
 logatva, a természeti jelenéssokaság fölnagyítója, mintha egy bolhát,
 szöcskét, szúnyogot, muslicát néznének hatalmas lencsenagyítóval,
 s képzelhetjük magunkat óriásnak, aki nagyítóüvegével a lába alatti
 törpe, pontszerű lényeket, biológiai tollas és csápos szerkezeteket nézi
 a fűszárazon, füleveleken, fűkalászon, a fűvek hajszáltövében. S lát-
 ja a fű világitó közlekedőedényeiben a vizet tolóva áramlani. S hallja
 abban a molekulák suhogását, az apró tömegsúlycsobogást. Schéner
 Mihály ken, masszíroz, gyúr, farag, esztergál, szögel, ékel, nútól, ka-
 par, vés, ecsettel festékben pancsolva vért és betlehemi megszületést
 fakaszt a vásznon, miközben feketén néma a számár, s a tehén széna-
 gombócot bőfög föl és nyálszakállal nyámmog, és a világtól véres a vá-
 szon, a farostlemez, a papiros, a fatábla, vasszelvényeket illeszt vas-
 szelvényekbe, így képezve a hang, a zene potrohát, vascsavarokkal,
 húscsontisekkel, páncélhéjazatot esztergáltat, fugás szárnyhátakat dör-
 zöl csillagszínűre, csapot csinál bütykös vaspálcákából csigolyásan haj-

szárazva, színes fakockákat színes fakockákra illeszt, faszögekkel szorítva feszít, s abból lesz a csönd ágaskodása kakaskukorékolás-csikó, a titáni sakkó-világtest, játszik, mert bohóc; bohóc, mert a létöröm vigasztalan hegedűse és trombitása, a népművészet-Bauhaus önmaga ő, a gyermeki örülni tudás ihletettje, költő, a mindent cselekvés teremtő akaratóban és ünnepvággyában. És közben magányosan sír, mint a téli éjszaka száraz csillagai. És mindez, amit mondtam: csak az összeg részlete, részlet, töredék, cserép, néhány pikkely a világegyetem-hal hátáról, az úszás testoldaláról. Mondhatjuk: leírható, jellemezhető-e így képzőművész, mint én tettem most? Mért ne? Mért ki tilthatja, hogy megáldjam szavaimmal virágzó, bíbor képzeletét és teremtő mesterkezeit?

Elhangzott Schéner Mihály Kossuth-díjas, Kiváló művész akadémiai székfoglalója alkalmából rendezett kiállítás megnyitóján, Békéscsabán, 1995. III. 22-én.

